

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мистецтв

Кафедра декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ємельова А.П.

«14» травня 2025 р.

Реєстраційний № _____

«_____» _____ 2025 р.

РОЗРОБКА МАКЕТА ПОЕТИЧНОЇ ЗБІРКИ ТА ЇЇ ІЛЮСТРАЦІЙ

Кваліфікаційна робота студента
групи ДГ-21

ступінь вищої освіти «бакалавр»
спеціальності 022 «Дизайн»
(022.01 «Графічний дизайн»)

Малишева Владислава Олександровича

Керівник: к.пед.н., доцент

Марченко Аліна Анатоліївна

Оцінка:

Національна шкала _____ Шкала

ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

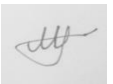
Кривий Ріг – 2025

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Малишев Владислав Олександрович, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

З чинним положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Малишев В. О. Підпис

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1. СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ МАКЕТУВАННЯ ПОЕТИЧНИХ ЗБІРОК.....	4
1.1. Аналіз макетування українських видавництв від кінця ХІХ століття до сучасності.	4
1.2. Макетування іноземних художніх творів та їх адаптація українськими видавництвами.....	11
1.3. Візуальна поезія як окреме явище у макетуванні та її іноваційність у ілюстрації.....	14
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. РОЗРОБКА МАКЕТУВАННЯ ЗБІРКИ ВІРШІВ У ГОСТРОСОЦІАЛЬНОМУ ЖАНРІ	21
2.1. Стратегія ілюстраційного проєктування аналіз ряду тенденцій у макетуванні збірок	21
2.2. Опис практичної частини розробки концепції поетичної збірки, ідеї для наповнення, колонтитулів та обкладинки.	27
2.3. Проєктна розробка верстки готового макету засобами сучасної поліграфії.....	29
Висновки до розділу 2	31
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	38
Додаток А	38
Додаток Б.....	56

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена тим, що розробка макету поетичної збірки є важливим засобом збереження та передачі інформації, що поєднує в собі естетичну форму і комунікативну функцію. Дизайнер-макетувальник відіграє ключову роль у цьому процесі, адже саме завдяки графічним елементам можлива ефективна взаємодія з читачем, формування емоційного тла та посилення змістового наповнення твору. У контексті збереження культурної спадщини поетичні збірки набувають особливої значущості, оскільки в умовах воєнного часу вони стають не лише художнім артефактом, а й документом історичної пам'яті — адже багато українських поетів сьогодні залишають свій слід на полі бою, а деякі з них стають авторами вже посмертно виданих книг.

Книга в усі часи була рушієм соціальних трансформацій. Без розвитку поліграфічного дизайну та макетування значна частина літературної спадщини могла б залишитися невідомою. Саме тому пріоритетом цього дослідження є пошук нових засобів передачі інформації в межах сучасного макетування поетичних збірок, вивчення історичних передумов формування видавничого дизайну, а також обґрунтування ролі книги як повноцінного медіума, здатного зберігати національну і культурну ідентичність.

Окрему увагу в дослідженні приділено дизайну ілюстрацій як інструменту, що посилює емоційне сприйняття віршованого тексту та надає макету додаткової виразності. Практичним результатом роботи стане створення авторської поетичної збірки, в якій буде реалізовано принципи макетування, що ґрунтуються на досліджених теоретичних і культурологічних засадах.

Мета дослідження: Розробити дизайн поетичної збірки. Пошук

цікавих рішень для створення ілюстрацій, підбір кольору, вмісту, шрифтів тощо, дослідити надбання макетування українських видавництв, з ХХ століття до сучасності, розглянувши низку поетичних видань.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати низку завдань:

1. Аналіз літератури та досліджень: Вивчення чинних досліджень та художній огляд макетування видавництва від кінця ХХ століття до сучасності
2. Розробка концепції: Створення концепції та стилістики ілюстрацій, які будуть відповідати темі та цілям книги. Написання текстів. Пошук креативної назви
3. Макетування збірки: Розробка та створення ілюстрацій для поетичної збірки включаючи дизайн сторінок та дизайн тексту.
4. Висновки та рекомендації: Формулювання висновків на основі результатів дослідження та пропозиція рекомендацій щодо покращення процесу макетування поетичних збірок.

Об'єкт дослідження: макетування поетичних збірок від українських видавництв.

Предмет дослідження: Поетична збірка як носій інформації, дизайнерських рішень.

Методи дослідження: вивчення сучасних тенденцій у верстці поезії, огляд популярних видань, аналіз структури та вмісту поетичних збірок, вивчення творчості різноманітних українських та закордонних мисткинь та митців.

Практична значущість: кваліфікаційного проекту полягає у створенні поетичної збірки, яка сприятиме збереженню та популяризації культурної спадщини для майбутніх поколінь. Вона

стане засобом презентації авторських поетичних творів у доступній та естетично виразній формі. Збірка сприятиме формуванню естетичних смаків читачів, а також може впливати на їхні світоглядні орієнтири та сприяти набуттю нових знань і культурного досвіду.

Структура дослідження: робота складається зі вступу, двох розділів,

висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та літератури, який налічує 34 позиції. Основний зміст викладений на 35 сторінках й доповнений додатками, розміщеними на 24 сторінках.

РОЗДІЛ 1. СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ МАКЕТУВАННЯ ПОЕТИЧНИХ ЗБІРОК

1.1. Аналіз макетування українських видавництв від кінця XIX століття до сучасності.

Кожне видання має власну історію, проте далеко не всі ці історії є широко відомими. Одним із цінних зразків літературної спадщини періоду «валуєвсько-емських» обмежень є книга «Викъ (1798–1898)» (К.: [Видавництво «Викъ»], Друкарня С. В. Кульженка, 1900), що походить із приватної бібліотеки Марка Грушевського. Однією з головних труднощів, пов'язаних із її публікацією, була необхідність отримання цензурного дозволу, оскільки концепція цього збірника на той час могла суперечити офіційним вимогам цензури [13].

У структурі книги містяться окремі примітки, що відображають видавничі обмеження та особливості її підготовки. Зокрема, наприкінці книжкового блоку розміщено зауваження: *«Біографій Олены Пчилкы (псевдонимъ) та Леси Украинкы (псевдонимъ) не помещено, вважаючи на небажання авторокъ»*. Аналіз цієї нотатки, а також інших аспектів, пов'язаних із вказаними іменами, можливий на основі збережених спогадів, що проливають світло на видавничий процес та цензурні виклики того часу [27].

Аналізуючи художню складову видання, можна помітити, що макетування видавництва «Вік» характеризується ретельним підбором декоративних елементів, які підсилюють естетичне сприйняття твору. Зокрема, у графічному оформленні широко використовуються прописні декоративні шрифти, які гармонійно поєднуються з ілюстративними компонентами, розташованими як на обкладинці, так і в межах внутрішнього оформлення книги (Рис. А.1.1.).

Титульна сторінка вирізняється застосуванням декоративних рослинних мотивів, які за своєю структурою нагадують орнаментальні елементи (Рис. А.1.2.).

Особливістю оформлення сторінок є індивідуальний підхід до кожного автора, що проявляється у використанні стилізованих буквичних ініціалів, персональних портретів митців і мисткинь, виконаних у графічному стилі. Портретні зображення органічно поєднані з легким тонованим фоном, що створює

ефект глибини й витонченості. Дизайн колонтитулів також заслуговує на увагу, оскільки вони вирізняються тонкістю виконання, елегантністю ліній та загальною гармонійністю композиційного рішення.

Усі ці елементи разом формують цілісну візуальну концепцію, що підкреслює мистецьку та літературну цінність видання [3].

Видання, що випускалися видавництвом «Вік», характеризувалися високим рівнем поліграфічної культури, ретельним редагуванням і художнім оформленням, що відповідало найкращим традиціям книговидавничої справи того часу. Особливу увагу приділяли естетичному наповненню книг, що проявлялося у якісних ілюстраціях, виконаних талановитими художниками, зокрема Ф. Красицьким та І. Буричком. Завдяки мистецькому підходу до оформлення навіть невеликі за форматом видання набували особливої привабливості, що сприяло їх популярності серед читачів і підвищувало загальну культурну цінність продукції видавництва (Рис. А.1.3.).

Ювілейне видання «Кобзаря» 1939 року як зразок мистецько-поліграфічної спадщини

Ювілейне видання «Кобзаря» Тараса Шевченка, що побачило світ у 1939 році, є визначним зразком української поліграфічної культури та книжкового мистецтва першої половини XX століття. Це багатоілюстрована книга великого формату (21 × 27 × 5 см), яка поєднує високий рівень друкарського виконання, художнього оформлення та мистецького редагування. Видання містить 752 сторінки та 31 ілюстрацію, що є результатом творчої діяльності видатних українських художників [34].

Особливе місце в оформленні видання займає кольоровий портрет Тараса Шевченка, який є репринтом роботи відомого художника Іллі Рєпіна. Даний портрет є одним із найбільш упізнаваних візуальних зображень поета, що стало класичним у національному мистецтві.

Художнє оформлення книги виконано Іваном Їжакевичем (1864–1962) — українським живописцем, графіком і письменником, який мав статус народного художника УРСР. Його ілюстрації, присвячені життю та побуту українців періоду творчої діяльності Шевченка, відзначаються високою історичною достовірністю, деталізованістю та глибокою художньою виразністю. Завдяки використанню

реалістичної манери письма та ретельному вивченню етнографічного матеріалу, роботи Їжакевича стали важливою складовою візуального осмислення літературної спадщини Шевченка (Рис. А.1.4.).

Окремої уваги заслуговує внесок Василя Кричевського (1872–1952) у створення цього видання. Він розробив оправу та форзац книги, що підкреслює його значущу роль у розвитку української графічної культури. Кричевський відомий не лише як художник, архітектор і графік, а й як автор першого Державного Герба Української Народної Республіки, який пізніше став основою сучасного герба України. Крім того, він створив дизайн Державного кредитового білету УНР (гривні) 1918 року, що свідчить про його вплив на формування національної символіки [16].

Таким чином, ювілейне видання "Кобзаря" 1939 року є не лише літературним пам'ятником, а й значущим зразком українського мистецького книговидання. Його унікальне художнє та поліграфічне оформлення відображає високий рівень професіоналізму та творчого підходу видатних діячів культури, які працювали над його створенням. Це видання становить значну історико-культурну цінність, що підтверджує його важливе місце у контексті розвитку української книги та національного мистецтва.

Техніка мецо-тинто у друку ілюстрацій ювілейного видання "Кобзаря" 1939 року.

У процесі підготовки та випуску ювілейного видання "Кобзаря" 1939 року особливу увагу було приділено не лише текстовому наповненню, а й високоякісному поліграфічному виконанню художніх ілюстрацій. Всі малюнки, що супроводжують дане видання, були надруковані на поліграфічній фабриці в Києві із застосуванням техніки мецо-тинто [15] (Рис. А.1.5.).

Використання цього специфічного методу друку підкреслює прагнення видавців досягти максимально якісного відтворення художніх зображень та надати книзі особливої естетичної виразності.

На відміну від інших традиційних технік гравіювання, мецо-тинто не передбачає безпосереднього різблення ліній на металі. Натомість художник спочатку створює зернисту фактуру на поверхні друкарської пластини, використовуючи спеціальний інструмент — ракель (гойдальний ніж), який

покриває пластину безліччю дрібних заглиблень. Цей метод дає змогу отримати широке розмаїття тональних відтінків — від насиченого чорного до м'якого сірого та майже білого.

Вибір техніки мецо-тинто для друку ілюстрацій у ювілейному виданні "Кобзаря" 1939 року не був випадковим. Дана методика забезпечувала максимальну точність передачі художніх деталей, зокрема складних нюансів світла й тіні, що особливо важливо при відтворенні творів українського художника Івана Їжакевича, який створив серію ілюстрацій для цього видання. Його роботи, виконані у реалістичній манері, вирізняються ретельною деталізацією, передачею фактури матеріалів, глибокою емоційністю та історичною достовірністю. Тому використання саме мецо-тинто дозволило передати багатий колорит його графічних композицій, створюючи ефект м'якості, живописної глибини та об'ємності (Рис. А.1.6.).

Крім того, використання цієї техніки було обумовлене не лише мистецькими, а й технологічними аспектами книгодрукування. У 1930-х роках Київська поліграфічна фабрика, на якій здійснювався друк "Кобзаря", володіла необхідним обладнанням та спеціалістами для якісного виконання глибокого друку. Це свідчить про високий рівень розвитку поліграфічного виробництва в Україні того часу та прагнення застосовувати найсучасніші на той момент технології для виготовлення книжкової продукції [20].

Також важливо зазначити, що вибір цієї методики мав символічний підтекст: глибина та насиченість темних відтінків, характерні для мецо-тинто, відповідали загальному настрою поетичних творів Тараса Шевченка

Видавництво художньої літератури «Дніпро» відігравало провідну роль у розвитку книжкової культури України ХХ століття. Його діяльність сприяла підвищенню якості друкованої продукції, впровадженню нових поліграфічних стандартів та удосконаленню художнього оформлення книг. Паралельно активно розвивалося мистецтво екслібриса, яке на той час сформувалося як самостійний графічний жанр і привернуло увагу як вітчизняних, так і зарубіжних мистецтвознавців. Популяризації цього напрямку сприяла участь українських художників у міжнародних виставках у Брюсселі, Берліні, Варшаві, Венеції та Петрограді. Дослідник П. Нестеренко у своїх наукових розвідках наголошував на

художньо-виразному потенціалі книжкового знака, підкреслюючи динаміку ритмів і колористичну виразність екслібрисів [10].

У 1940–1950-х роках у видавництві «Дніпро» відбулися значні зміни, спрямовані на вдосконалення книговидавничої майстерності. Було запроваджено більш уніфіковані стандарти оформлення видань: зменшилася кількість друкарських помилок, впроваджено технічні сторінки, де зазначалися друкарські параметри та інформація про розробників проєкту. У сфері художнього оформлення книг спостерігалася тенденція до розширення декоративного оздоблення, яке зосереджувалося переважно на титульних сторінках і навігаційних елементах видання.

До кінця 1980-х років книжкова справа в Україні досягла високого рівня розвитку. Видатні майстри книги не лише створювали ілюстрації, а й самостійно виконували повні макети видань, включно з усіма елементами дизайн-оформлення. Це свідчило про високий рівень професіоналізму українських художників-графіків та їхню здатність комплексно підходити до процесу книготворення.

Однак перші два десятиліття незалежності України стали складним періодом для видавничої справи. Економічна криза, політична нестабільність та загальний занепад промисловості спричинили значне скорочення випуску літератури різних жанрів. У цей час видавництво «Дніпро», як і більшість подібних підприємств, зіткнулося з труднощами у забезпеченні стабільного виробництва, що значно вплинуло на загальний стан книжкового ринку країни [11].

У сучасному видавничому просторі спостерігається значне зростання кількості різноманітних видавництв, що спеціалізуються на випуску літературних творів у різних жанрах. Особливої уваги заслуговують видавничі проєкти, які вирізняються оригінальним підходом до макетування та художнього оформлення видань. Серед видавництв, що займаються виключно поетичними творами, варто відзначити проєкт «Poetry Project», який спеціалізується на публікації сучасної української поезії [28].

Одним із прикладів оригінального видавничого дизайну є поетична збірка «Інфопривид» Дар'ї Лісіч, видана у видавництві «Прометей». Художнє оформлення цієї книги вирізняється використанням сірих відтінків і колажного стилю, що підсилює загальну концепцію збірки. Обкладинка містить зображення

авторки, яка обіймає форму смокінгу, при цьому голова фігури покрита літерами, що символізує ідею інформаційного перенасичення, яке поступово трансформується у привидів минулого. Внутрішнє наповнення книги також відповідає загальному стилістичному задуму: текст набраний читабельним шрифтом без засічок, а сторінки доповнені численними колажами, що створюють візуальну підтримку поетичному змісту [18], (Рис. А.1.7.), (Рис. А.1.8.).

Ще одним прикладом цікавого макетування та художнього оформлення є збірка Сергія Жадана «30 віршів про любов та залізницю», видана «Видавництвом Старого Лева». Дизайн книги побудований на обмеженій палітрі кольорів, у якій домінують зелений і червоний. Заголовок на обкладинці виконаний шрифтом, що імітує крапковий дисплей електронних вивісок на вокзалах, які відображають прибуття потягів. У цьому випадку художній прийом використаний метафорично: колія символізує шлях поета, а тексти виступають своєрідними зупинками, з якими знайомиться читач. Основний текст книги оформлений шрифтом без засічок, що забезпечує зручність читання, а художнє оформлення Слави Шульц гармонійно поєднується із макетуванням Альони Олійник, створюючи цілісну та візуально виразну концепцію видання [33], (Рис. А.1.9.), (Рис. А.1.10.).

Таким чином, сучасні українські видавництва приділяють значну увагу не лише змістовій, а й візуальній складовій поетичних збірок. Поєднання оригінальних художніх рішень, концептуального оформлення та продуманого макетування сприяє створенню унікальних книжкових видань, які є важливим явищем у розвитку української поезії та видавничої справи загалом.

У грудні 2023 року видавництво «Наш Формат» опублікувало дебютну збірку поезій Максима Кривцова під назвою «Вірші з бійниці», яка незабаром була визнана однією з найкращих українських книг 2023 року за версією «Українського ПЕН». Важливою обставиною є те, що автор не встиг організувати презентацію своєї книги, оскільки загинув на фронті, що додає ще більшої ваги і значущості цьому виданню [29].

У своїх спогадах Максим Кривцов зазначав, що робота над книгою тривала понад рік, і в процесі її створення він замінив більше половини початкових віршів, що свідчить про ретельний підхід до кожного слова та образу. Кривцов висловлював подяку видавництву «Наш Формат» та всім, хто працював над

книгою, підкреслюючи, що її результат відповідає його творчим задумах.

За його словами, збірка має особливий формат, оскільки вона не лише містить вірші, але й є інтерактивною, запрошуючи читача до творчого діалогу. Вона ілюстрована фотографіями, зробленими на плівку, а також містить записи віршів від руки. Автор висловлював надію, що презентація книги може стати важливою подією, яка поєднувала б культурний аспект із соціально важливими ініціативами, зокрема, через підтримку благодійних зборів [30].

Збірка Максима Кривцова є не лише літературним твором, але й важливим культурним документом, який сприяє збереженню культурної спадщини. Оскільки інформація в Інтернеті є тимчасовою та може бути втрачена, книга, з її фізичним існуванням, має свою важливу роль у збереженні ідей та пам'яті. Макетування цієї збірки відзначається оригінальним підходом, який поєднує фотографії з кольоровими начерками, що мають вигляд дитячих малюнків, а також елементи графіки та кольорових акцентів, створюючи таким чином візуальний образ, який гармонійно поєднується з текстовим змістом. Внутрішнє оформлення книги різноманітне та багатогранне, що дозволяє створити багат шаровий ефект, підсилюючи враження від поезії. Цей підхід до оформлення є не лише естетично вдалим, а й змістовно важливим, оскільки кожен елемент дизайну сприяє підкресленню емоційної та інтелектуальної глибини текстів. Тексти у збірці влучні, майстерно написані та емоційно насичені, що дозволяє їй зайняти важливе місце в сучасній українській літературі. Вона не тільки відображає внутрішні переживання автора, але й дає можливість читачеві побачити через призму особистого досвіду загальні соціальні та культурні теми, що стосуються всього суспільства.

1.2. Макетування іноземних художніх творів та їх адаптація українськими видавництвами

Оформлення та макетування поетичних збірок відіграє ключову роль у передачі змісту та емоційного навантаження твору. Не завжди для відтворення ідеї необхідно використовувати складні ілюстрації з великою кількістю кольорових шарів і графічних елементів. Іноді достатньо лаконічних, навіть навмисно наївних малюнків, виконаних у стилі дитячих ілюстрацій. Прикладом такої концепції є поетична збірка Рупі Каур, видана українським видавництвом «Vivat». Видавці й макетувальники зосередилися на збереженні автентичності та максимально точному відтворенні оригінального стилю авторки, що дозволило передати унікальну атмосферу твору [32].

Ця збірка є не просто зібранням поезій, а маніфестацією, голосом, що несе в собі силу та волю жінки, яка відкриває свою душу перед читачами та ділиться глибоко особистим і водночас універсальним досвідом. Поезія Рупі Каур вирізняється відвертістю, сміливістю та чуттєвістю, що захоплює з перших сторінок. Її твори – це короткі, емоційно насичені висловлювання, у яких кожен читач може знайти щось, співзвучне власному досвіду [2].

Художнє оформлення збірки відзначається лаконічністю та мінімалізмом. Вона виконана повністю у чорно-білій гамі, без жодних кольорових акцентів. Емоційний вплив досягається через композиційні прийоми роботи з простором: на деяких сторінках чорний колір займає майже всю площу, залишаючи лише кілька слів, надрукованих дрібним шрифтом, тоді як на інших—навіть кілька рядків можуть займати значний простір, створюючи ефект пустоти та самотності. Така гра з розташуванням тексту та візуальним балансом сприяє глибшому емоційному зануренню читача, (Рис. А.1.11.), (Рис. А.1.12.).

Однією з ключових особливостей цього видання є співвідношення тексту та ілюстрацій. На відміну від багатьох українських поетичних збірок, у поезії Рупі Каур текст займає мінімальний простір, залишаючи багато незаповненого місця на сторінці. У деяких випадках ці порожні зони доповнюються монохромними ілюстраціями, виконаними у стилі дитячих малюнків. Така візуальна простота не тільки не знижує художньої

виразності творів, а й підсилює їхній емоційний ефект.

Тематика поезій Рупі Каур є соціально значущою та часто викликає глибокий емоційний відгук у читачів. Її тексти порушують складні й болючі теми, зокрема насильство, травматичний досвід, становище жінок у суспільстві. Саме тому таке оформлення—мінімалістичне, контрастне, з навмисною простотою графічних елементів—сприяє посиленню змістової складової та візуально підтримує ідейну напругу творів. Цей підхід демонструє, як правильно підібраний дизайн може стати важливим інструментом у підсиленні сприйняття літературного змісту, особливо в контексті висвітлення гострих соціальних проблем.

Яскравим прикладом адаптації зарубіжних поетичних збірок є макетування видання, виконане видавництвом «НАШ формат». Це видання присвячене творчості автора Янг Пуебло, який народився в Еквадорі, але змалку переїхав до Сполучених Штатів. Його творчість відзначається глибоким філософським змістом, і він є автором трилогії збірок, що зосереджені на темі зцілення. На момент публікації цієї роботи було переведено лише дві з них. У збірці "Ясність та зв'язок" автор приділяє значну увагу міжособистісним взаємодіям, розкриваючи важливість комунікації та емоційних зв'язків у процесі самозцілення [19].

Особливістю його поезії є відсутність традиційних елементів, таких як рими, чіткий реєстр чи пунктуація, що надає текстам певної вільності і спонукає до численних літературних асоціацій. Вони інколи нагадують лаконічні роздуми Сократа або філософські міркування Марка Аврелія, що підкреслює глибину та рефлексивність тексту. Відсутність ілюстрацій у збірці також є важливим аспектом, оскільки це дозволяє зосередитися на самому змісті, надаючи простір для внутрішніх роздумів і розширення інтерпретаційних можливостей кожного читача [6].

Оформлення обкладинки цієї збірки виконана в темно-блакитних кольорах, що надає виданню спокійного вигляду. Назва збірки розташована в центрі, а навколо тексту утворено коло з білих ліній, що створюють ефект тіні. Цей дизайн викликає асоціації з рухом, ніби слова на обкладинці «вібрують» і створюють хвилі, подібно до вібрацій жучка, чиї лапки стикаються з поверхнею. Такий візуальний ефект підсилює відчуття динамізму та глибини, додаючи до змісту

збірки ще й певну візуальну метафору зцілення та внутрішнього зростання (Рис. А.1.13.).

1.3. Візуальна поезія як окреме явище у макетуванні та її іноваційність у ілюстрації

Для отримання розуміння, що таке візуальна поезія, я спочатку звернувся до Сари-Джейн Кроусон, яка відома своїми колажами у стилі візуальної поезії. Її часто просять описати, що вона вважає візуальною поезією (або Vispo), тому я наведу її визначення [4] :

«Для мене візуальна поезія працює на перетині візуального мистецтва та поетичних текстів. Одного разу я чув, що «поезію» описують як своєрідний гігантський фестиваль. Фестиваль сповнений яскравих кольорових наметів – місце для всіх стилів і всіх. Візуальна поезія живе у досить гарному наметі в куточку, що поруч із фестивалем візуального мистецтва.» [5].

В останні кілька років можна спостерігати помітне зростання інтересу до візуальної поезії. Ця тенденція, імовірно, пов'язана зі зміщенням акцентів у бік онлайн-контенту, де редактори надають перевагу матеріалам із привабливими візуальними елементами для підвищення естетичної цінності публікацій. У зв'язку з цим вони активно досліджують потенціал різноманітних медіа, прагнучи розширити межі традиційного літературного формату.

Цей процес розширення меж візуальної поезії можна порівняти з розростанням намету, який тепер вміщує значно більше учасників і навіть можна взяти як метафору для зростання популярності та доступності. Таким чином, візуальна поезія інтегрується у різні аспекти сучасного життя, стаючи не лише мистецькою формою, але й культурним явищем, яке приваблює дедалі ширшу аудиторію. Це сприяє розвитку нових жанрів і стилів, збагачуючи літературний ландшафт та пропонуючи нові можливості для вираження ідей і почуттів.

Якщо звернути увагу на українську візуальну поезію, слід зазначити, що цей жанр є окремим видом мистецтва, який суттєво відрізняється від традиційної поезії. Візуальна поезія базується на поєднанні словесних, графічних та живописних елементів, створюючи синтез, який розширює межі звичайного тексту і надає йому нові значення [1].

Класичні зразки української візуальної поезії датуються часами Івана Величковського, який творив у XVII столітті. В цей період одним із різновидів

епіграматичної поезії були так звані курйозні або фігурні вірші. Ці твори вирізнялися оригінальною формою і включали елементи інтелектуальної гри (Рис. А.1.14.).

Іван Величковський називав такі твори "словесними іграшками", підкреслюючи їх здатність стимулювати інтелектуальну активність читача. Естетична цінність цих віршів полягала в заохоченні читача до інтелектуальної гри, яка сприяла розумінню невідомого і незрозумілого. Одночасно такі вірші забезпечували естетичну насолоду від процесу "розгадування загадок" [7].

Таким чином, візуальна поезія розширювала межі традиційного поетичного слова, створюючи нові можливості для вираження ідей і почуттів. Вона не лише збагачувала літературний ландшафт, але й залучала читача до активної взаємодії з текстом, сприяючи глибшому розумінню та естетичному задоволенню. У сучасному контексті українська візуальна поезія продовжує свій розвиток, зберігаючи традиції минулого і впроваджуючи новітні форми та технології.

У ХХ столітті, на початку сімдесятих років, Володимир Лучук здійснив відродження "ракотворчості", що являє собою своєрідний різновид поетичної гри з формою. Це явище знайшло своє продовження у 1991 році, коли було створено об'єднання "Голінних ентузіастів рака літерального" — творчий гурток поетів-паліндромістів під назвою "Геракліт". Серед його членів виділялися такі знакові постаті, як Михайло Мірошніченко, Віктор Женченко, Андрій Мойсієнко, Іван Іов, Наталія Гончар та інші. Це об'єднання сприяло розвитку і популяризації паліндромів як особливої форми поезії, яка передбачає специфічну організацію тексту, що читається однаково в обох напрямках [25].

У сучасному світі, який характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій і синтетичних культур, літературні експерименти з формою стають надзвичайно актуальними. Читач, який звик до споживання готової, чітко структурованої інформації, тепер змушений напружувати свій інтелект для того, щоб розкрити приховані смисли в літературних творах, синтезувати побачене і почуте в єдиний цілісний образ. Такий підхід сприяє більш глибокому залученню до процесу читання і надає нового виміру взаємодії з текстом.

В українській літературі періоду початку ХХ століття візуальна поезія

знайшла своє відображення у творчості футуристів. Михайль Семенко, який був лідером цього напрямку, зробив вагомий внесок у розвиток візуальної поезії, видавши дві збірки "поезюмаларств" — "Каблепоема за океан" (1920–1921) і "Моя мозаїка" (1922). У цих збірках Семенко експериментував з поєднанням поезії та візуальних елементів, створюючи нові форми вираження [22].

Також варто відзначити Антона Чужого, який у своїй прозі прагнув використати елементи візуального мистецтва. Його твір "Ведмідь полює за сонцем" (1927–1928) є прикладом такого експерименту, де текстовий зміст доповнюється візуальними компонентами, що додає нових вимірів до його сприйняття. Ці приклади свідчать про те, що візуальна поезія в Україні має глибоке коріння і продовжує розвиватися, адаптуючись до нових культурних і технологічних реалій [24].

У сучасному літературному середовищі імена поетів, які вирізняються своїм творчим підходом та здатністю захоплювати аудиторію, є предметом пильної уваги. Одним із таких імен є Максим Бородін, чий творчий внесок виявляється у створенні графічних композицій, які ілюструють його поезії, що відзначаються глибоким смислом. Він спроможний артистично втілити відтінки своїх творінь через візуальні засоби, що відкривають широкі можливості для інтерпретації.

Прикладом його креативного підходу є ілюстрація, що розглядає поняття найкоротшої відстані або описує події, пов'язані з наступом Збройних Сил України. Ці графічні твори відображають не лише мистецьку естетику, але й глибоку філософську або політичну суть, що робить їх багатовимірними відображеннями поетичних ідей [26], (Рис. А.1.15.).

Максим Бородін також активно долучається до літературних проєктів, що об'єднують творчі зусилля декількох авторів. Один з таких проєктів - колективна двомовна збірка придніпровської поезії "Гімн очеретяних хлопчиків", що зібрала під однією обкладинкою вісім авторів з міст Запоріжжя та Дніпра. Цей колективний твір став не лише пам'ятником співпраці та взаєморозуміння між письменниками, але й важливим культурним явищем, що відзначається різноманіттям творчих голосів та спільними прагненнями до творчої самореалізації. Візуальна поезія є особливим напрямом мистецтва, що поєднує текстові й графічні елементи для створення розширеного емоційного та смислового впливу на читача. Завдяки

використанню різних кольорів, шрифтів, просторового розташування слів, а також додаткових візуальних елементів, таких як плями чи символічні форми, автори розширюють можливості поетичного висловлювання, надаючи текстові нові значення виміри (Рис. А.1.16.).

Серед сучасних представників візуальної поезії варто відзначити митця з Тернопільщини Сергія Сукманюка, який поєднує текстову та графічну складові у своїх поетичних творах. Його творчий підхід передбачає інтеграцію візуальних елементів безпосередньо у структуру віршів, що знаходить відображення у макеті антології збірки Сьомий Обрій. Видання доступне в електронному варіанті, що розширює можливості ознайомлення з його творчістю [8], (Рис. А.1.17.).

У процесі дослідження візуальної поезії було виявлено творчість Юрія Ліщука, очільника проєкту «Калейдоскоп». В якому він своїм голосом архіває поезію митців які загинули на війні або живі та пишуть у аудіодекламації час від часу створює візуальну поезію проте надає перевагу тексту, маючи власну збірку подібних творів. Аналіз декількох його поетичних композицій дозволяє зробити висновок, що візуальне оформлення тексту відіграє ключову роль у передачі смислового навантаження [23].

Наприклад, у його творі, присвяченому згасанню свічки, графічне розташування слів і їхня поступова фрагментація ілюструють процес згасання, що використовується як метафора людського виснаження. Інша його робота, «Море», демонструє можливості текстового конструювання візуальних образів: за допомогою розташування літер автор відтворює форму підірваної кінцівки, що додає твору експресивного звучання та підсилює його драматичний ефект (Рис. А.1.18.), (Рис. А.1.20.).

Крім того, у ході дослідження вдалося отримати коментар митця щодо його твору «Безіменна матриця могил»: (Рис. А.1.19.)

«— Скажу чесно, я тільки по «безіменній матриці могил» можу дати коментар.

«безіменні матриці могил» — себто цивільні вбивства росіянами під час 2022, де тяжко чи неможливо було розрізнити, про кого йде мова.

І заодно в кожній з могил — людина, її певне «Я», особистість, яка теж була похована разом із людиною».

Це надало додаткове уявлення про його авторський стиль, методи роботи з

текстом і специфіку використання графічних елементів у поетичних композиціях.

Усі наведені приклади є яскравою ілюстрацією того, як візуальна поезія може поглиблювати зміст поетичних творів і посилювати їхній емоційний та смисловий вплив. Поєднання тексту з графічними елементами не лише збагачує художню виразність, а й сприяє кращому сприйняттю авторського задуму, роблячи поетичні збірки більш інноваційними та інтерактивними для читача.

Висновки до розділу 1

У розділі 1 моєї кваліфікаційної роботи було детально і всебічно розглянуто різноманітні аспекти макетування поетичних збірок, що охоплюють період від кінця XX століття до сучасності. Основну увагу було приділено аналізу різних типів художнього наповнення, які використовуються у процесі створення таких збірок, а також адаптації українськими видавництвами закордонних авторок і авторів. Зокрема, було розглянуто, яким чином українські видавці втілюють переклади іноземних поетичних творів, зберігаючи при цьому не лише текстуальну, а й візуальну складову оригіналу, адаптуючи їх до культурного контексту та потреб українського читача.

Особливу увагу було приділено вивченню характерних особливостей оформлення обкладинок таких видань, а також ілюстраційного наповнення, яке нерідко є важливою складовою частиною загального дизайну поетичних збірок. Була проаналізована роль і значення різноманітних графічних елементів, таких як шрифти, ілюстрації, кольори та композиційні рішення, що використовуються для візуалізації змісту поезії. Крім того, розглядалися основні тенденції в оформленні обкладинок, які змінювалися в залежності від часу, соціальних умов та художніх впливів, що справляли вплив на літературний процес.

В окремому підрозділі роботи було проаналізовано новаторський підхід до візуальної поезії, який став важливим етапом у розвитку художнього оформлення поетичних збірок. Візуальна поезія як новий тип художнього оформлення дозволяє не лише передавати емоційний зміст тексту, але й створювати певний рух, атмосферу, що втілюється через різноманітні графічні елементи, кольорові акценти та інтеграцію тексту з ілюстраціями. Завдяки цьому методу, поетичний текст отримує можливість набувати нових значень, виходячи за межі традиційного літературного сприйняття. Таким чином, візуальна поезія не лише доповнює слова, але й створює власні образи та сенси, що в свою чергу розширює межі традиційного літературного жанру та відкриває нові перспективи для взаємодії між текстом і його візуальним втіленням.

В результаті цього детального аналізу можна зробити висновок, що макетування поетичних збірок у сучасному контексті є складним і

багатогранним процесом, в якому взаємодіють різні елементи тексту, графіки та дизайну. Водночас, важливу роль у цьому процесі відіграє візуальна поезія, яка стає важливим інструментом для вираження не лише ідей та емоцій авторів, але й для створення нових художніх форм, що відображають актуальні культурні, соціальні та естетичні тенденції.

РОЗДІЛ 2. РОЗРОБКА МАКЕТУВАННЯ ЗБІРКИ ВІРШІВ У ГОСТРОСОЦІАЛЬНОМУ ЖАНРІ

2.1. Стратегія ілюстраційного проєктування аналіз ряду тенденцій у макетуванні збірок

У першому розділі цього дослідження було здійснено ґрунтовний аналіз літературної спадщини як українських, так і зарубіжних авторів та авторок, з метою виявлення особливостей оформлення їхніх поетичних збірок. Серед розглянутих митців — Рупі Каур, Максим Кривцов, а також представники модерної та постмодерної літератури, чия творчість засвідчує важливість цілісної концепції візуального й тематичного оформлення книги.

Здійснений аналіз макетів цих збірок дозволив виокремити низку структурних елементів, необхідних для створення гармонійного книжкового макету. Серед них: логічна послідовність розділів, графічне рішення сторінок, типографіка, вибір шрифтів та стиль ілюстрацій. Важливим є також метод компоновання віршів — не лише за тематичними, а й за емоційними ознаками, що сприяє глибшому зануренню читача у внутрішній світ поезії.

Концепція як об'єднувальний чинник

Одним із ключових етапів у створенні поетичної збірки є формування загальної концепції. Саме вона дозволяє об'єднати тексти в єдине емоційно-естетичне ціле. Концепція може бути чітко означеною — образною (наприклад, мотив подорожі, втрати, кохання) — або ж абстрактною (наприклад, пошук ідентичності, стан внутрішньої напруги, емоційне відновлення).

Яскравим прикладом концептуального підходу є поетичні збірки Рупі Каур, зокрема «Молоко і мед», у якій вірші згруповані за емоційними станами, що відображають шлях зцілення. П'ять розділів твору символізують різні етапи внутрішнього розвитку особистості. Така структура підсилює не лише емоційний, а й композиційний вплив на читача, створюючи відчуття завершеності й художньої послідовності (Рис. Б.2.1).

Окрему увагу варто звернути на відповідність віршів тематиці обраного розділу. Недотримання цього принципу призводить до дисонансу в

сприйнятті збірки. Поетичні твори мають не просто знаходитися поруч — вони повинні взаємодіяти між собою, створюючи цілісне наративне чи емоційне полотно. Такий підхід дозволяє автору викликати потужний емоційний резонанс у читача, хоча варто визнати, що потенціал цієї сфери досі недостатньо досліджений у науковому дискурсі [29].

Під час макетування варто визначити, чи матимуть вірші заголовки, або ж чи будуть супроводжуватись візуальними або текстовими елементами, що створюють динаміку читання. Наприклад, Максим Кривцов у своїй збірці «Вірші з бійниці» представив автобіографічний текст у формі анкети Tinder, що стало несподіваним і водночас дуже ефективним дизайнерським рішенням. Такий підхід провокує читача «свайпнути» сторінку й читати далі, відкриваючи нові грані автора (Рис. Б.2.2).

На наступному етапі автор має зосередитися на виборі назви для збірки, яка має резонувати з її внутрішнім змістом і загальною концепцією. Назва не лише репрезентує зміст, а й задає тон усьому оформленню. Вдалим прикладом є назва «Молоко і мед», що передає м'якість, жіночність і водночас гіркоту досвіду. Однак буквальне зображення цих образів на обкладинці було б надто спрощеним рішенням. Рупі Каур вирішила подати цей образ метафорично — через зображення бджоли, що натякає на процес збирання солодкого, але несе в собі потенційну небезпеку.

Обов'язково слід визначити стиль ілюстрацій: чи це буде класичний живопис, сучасна векторна графіка, колаж, чорно-біле зображення, або ж експресивний живопис. Важливу роль відіграє і вибір шрифтів, які мають відповідати загальному стилю видання. Усі ці візуальні рішення в сукупності формують враження, що книга справляє на потенційного читача ще до того, як він почне її читати.

Після визначення концептуального ядра збірки, зокрема її назви, загальної тематики, ілюстративного стилю та оформлення обкладинки, наступним критично важливим етапом є розробка візуального стилю внутрішнього макету видання. На цьому етапі основну увагу слід зосередити на виборі кольорової палітри, шрифтової гарнітури та розміщенні повторюваних елементів сторінки, які в сукупності формують завершене

художнє середовище книги

Кольорова палітра має бути обмеженою, узгодженою й емоційно вивіреною. Її функція полягає не лише в естетичному оформленні сторінок, а й у створенні впізнаваного стилю збірки, що відіграє роль аналогічну до фірмового стилю у сфері брендингу. Використання послідовної кольорової гами дозволяє посилити наратив, надати йому певного емоційного відтінку — спокою, напруги, тривожності, легкості або інтимності. Такий візуальний підхід особливо важливий у поетичних збірках, де кожен художній елемент є носієм додаткового змісту.

Не менш важливим аспектом є типографічне оформлення. Слід обирати не більше двох або трьох шрифтів: один — основний, придатний для тривалого читання, інші — допоміжні, що використовуються для заголовків, епіграфів або декоративних елементів. При цьому основний шрифт має бути максимально читабельним, тоді як декоративні можуть відображати стилістику збірки, її ритм або настрій.

Дослідження типографіки показують, що найбільш ефективними для читання є шрифти з зарубками (serif), особливо ті, що належать до старовинної школи. Прикладами таких шрифтів є Times New Roman, Palatino, Minion, Garamond, більшість з яких були створені у XV–XVI століттях. Їхня ефективність пояснюється збалансованою геометрією та наявністю зарубок, які сприяють плавному перенесенню погляду читача від літери до літери, створюючи ефект «проведення» по рядку.

Емпіричні дослідження показали, що шрифти старого стилю, зокрема Caslon та Garamond, забезпечують найвищу швидкість читання серед шрифтів із зарубками [9].

Таким чином, вибір саме таких гарнітур доцільний для основного тексту поетичної збірки.

Коли основні компоненти стилю — палітра та шрифти — уже визначені, постає завдання структурного оформлення кожної сторінки, зокрема — проектування повторюваних елементів, таких як колонтитули, номери сторінок, позиціонування заголовків тощо.

Колонтитули можуть бути розташовані у верхній або нижній частині

сторінки, зліва, справа або по центру. Вони можуть містити лише текст (наприклад, назву розділу чи ім'я автора), або включати візуальні елементи — символи, іконки, фрагменти графіки. Вибір форми й стилю цих елементів має бути функціонально виправданим і відповідати загальному візуальному ритму збірки.

Інноваційні дизайнерські рішення можуть стати частиною авторської концепції. Один із прикладів — візуальний підхід однієї з сучасних авторок, яка, замість класичних колонтитулів, використала серію з семи повторюваних кадрів, що візуалізували процес пострілу з пістолета. Під час перегортання сторінок читач спостерігав «анімацію» — від заряджання кулі до пострілу й наслідків (вибух, дим, віддача). Такий цикл повторювався й створював ілюзію руху, динаміки, формуючи додатковий емоційний та сенсовий пласт. Подібні рішення можуть бути ефективно адаптовані й для інших збірок, зокрема шляхом створення унікальних, символічних ікон або візуальних маркерів, що супроводжують кожний розділ чи тематичний блок.

Плануючи власне оформлення колонтитулів, доцільно розглянути можливість розробки аналогічної візуальної структури, яка не лише виконує навігаційну функцію, а й поглиблює концептуальне наповнення книги. У поєднанні з кольором, типографікою та загальним стилістичним рішенням, такі елементи здатні створити унікальний продукт

Завершальні етапи створення поетичної збірки: ілюстративне оформлення, верстка та підготовка до друку

Після того, як усі базові елементи стилістики збірки визначено — обрано кольорову палітру, шрифтові гарнітури, концепцію макетування, дизайн обкладинки та структуру сторінки, — можна переходити до завершального етапу оформлення видання. Цей етап включає створення ілюстрацій, верстку макету та підготовку книги до друку. Кожен із цих процесів вимагає особливої уважності, узгодженості й водночас — простору для творчої інтерпретації.

Ілюстрації відіграють ключову роль у формуванні загального емоційного тону книги, а також візуального ритму її сприйняття. Перш ніж розпочати ілюстрування, необхідно визначити стилістичний напрям — чи це

будуть колажі (наприклад, як у збірці «Інфопривид» Дар'ї Лісіч), авторські векторні ілюстрації (як у Максима Кривцова), класичний живопис або експериментальна візуальна поезія, де графічні образи інтегруються безпосередньо у структуру вірша (Рис. Б.2.3), (Рис. Б.2.4).

Слід також ухвалити рішення щодо періодичності розміщення ілюстрацій: чи будуть вони супроводжувати кожен вірш, з'являться лише на початку розділів, чи виступатимуть самостійними візуальними блоками між частинами книги. Важливо, щоб ці ілюстрації гармоніювали з уже обраною кольоровою гамою та стилем обкладинки, створюючи єдиний художній ансамбль. Вдале візуальне рішення не лише підсилює текст, а й розширює його інтерпретаційні можливості.

Коли всі стилістичні, текстові та графічні елементи зібрано, розпочинається верстка — технічно завершальний, але концептуально важливий процес, що передбачає інтеграцію всіх частин у цілісний макет книги. Верстка не є місцем для нових дизайнерських експериментів, натомість вона покликана забезпечити узгодженість і гармонійність усіх складових — від позиціювання заголовків і сторінкової навігації до розміщення текстів і візуального ритму.

Особливої уваги потребує дотримання технічних стандартів верстки: належні поля (щоб уникнути розташування тексту надто близько до краю сторінки), узгоджене форматування, а також конвертація всіх кольорів у друкарський стандарт СМΥК, що є необхідною умовою поліграфічної якості. На цьому етапі також здійснюється фінальне редагування: перевірка орфографічних і стилістичних помилок, а також відповідність текстового контенту загальній концепції книги.

На основі вищезазначеного можна дійти висновку, що процес макетування поетичної збірки є багаторівневим, складним і надзвичайно насиченим етапом літературного виробництва. Він вимагає одночасного врахування як технічних аспектів, так і естетичних, графічних, психологічних і семантичних нюансів. Крім того, цей процес має майже необмежений потенціал для реалізації креативних ідей, що дозволяє кожному автору або дизайнеру створити унікальний продукт, який відображає індивідуальний

стиль і художню концепцію твору.

У підсумку, до основних складових повноцінного макету поетичної збірки можна віднести:

- Добре продуману обмежену палітру кольорів, яка забезпечує емоційний ефект та впізнаваність;
- Декілька шрифтових гарнітур, із чітким функціональним поділом між основним текстом і заголовками;
- Дизайн обкладинки, узгоджений із загальною ідеєю книги;
- Концепцію макетування, що задає структуру та стилістику всіх візуальних елементів;
- Систему колонтитулів і сторінкової навігації, яка забезпечує зручність орієнтації у змісті;
- Чітко визначені розділи, що формують логічну послідовність поетичних текстів;
- Вичитані тексти, структуровані відповідно до обраної концепції;
- Ілюстрації, які візуалізують або емоційно підсилюють зміст творів.

Усі ці компоненти в єдності створюють завершений поліграфічний продукт — художню книгу, яка є не лише носієм текстової інформації, а й самостійним об'єктом візуального мистецтва..

2.2. Опис практичної частини розробки концепції поетичної збірки, ідеї для наповнення, колонтитулів та обкладинки.

Назву поетичної збірки було обрано як «Цідило тиші». Образ "цідила" в даному випадку символізує людину, яка пропускає через себе гострі, болісні переживання, трансформуючи їх у внутрішній досвід. Натомість "тиша" інтерпретується як символ гучного внутрішнього крику — неможливості або небажання висловити емоції вербально.

Візуальна інтерпретація цієї концепції втілена в обкладинці збірки. Центральним елементом композиції став символ блискавки, що уособлює раптові життєві виклики. Блискавка спрямована в електричний стовп — метафору "цідила", тобто мовчазного свідка подій. Саме тому обкладинка передає "тишу", адже стовп, як неживий об'єкт, не здатен до мовлення. Візуальний пейзаж дощу оформлено у формі кола, блискавка влучає в центр композиції, порушуючи його межі. Така побудова створює ефект об'ємності на пласкій поверхні палітурки (Рис. Б.2.5).

У подальшому макетуванні було розроблено структуру збірки, що підсилює її концептуальну ідею. Збірка поділена на п'ять тематичних розділів, кожен з яких пов'язано з етапами блискавичного розряду під час зливи:

Сховок — вірші про безпечні місця та їх руйнування.

Злива — тексти, присвячені тривозі й різноманітним подразникам, що її викликають.

Удар — розділ, присвячений досвіду життя під час війни

Грім — вірші, що висвітлюють гостросоціальні теми, які часто залишаються поза публічним дискурсом (відсилка до обіцяної "тиші").

Легіт — поезія про любов як символ легкого вітру та зцілення після бурі.

Однією з креативних ідей проєкту стало створення колонтитулів у форматі циклічної анімації. Було розроблено десять мінімалістичних векторних ілюстрацій, які при послідовному перегляді формують динамічний сюжет: блискавка влучає у стовп, той руйнується, після чого робітник встановлює новий. Такий підхід дозволяє створити ефект кінематографічної

оповіді всередині друкованого формату (Рис. Б.2.6).

У якості текстового наповнення використано авторські вірші, написані протягом двох років. Ці тексти брали участь у різноманітних поетичних онлайн-конкурсах. Однією з особливостей моєї творчості є поєднання візуального та вербального — елементи візуальної поезії стали впізнаваною рисою збірки (Рис. Б.2.7).

Крім того, для доповнення змісту було створено низку ілюстрацій — як у вигляді векторної графіки, так і у формі візуальної поезії. Серед стилістичних рішень присутні як примітивістські малюнки, так і абстрактні плями (Рис. Б.2.8).

Шрифт було обрано не за критерієм зручності для читання, а відповідно до стилістичної відповідності загальній концепції збірки. З огляду на невелику кількість тексту, це не ускладнює сприйняття, а міжбуквений інтервал було збільшено для покращення читабельності.

Візуальна розробка супроводжувалась численними ескізами: зокрема, створено начерки для колонтитулів (як повторюваних візуальних символів), ілюстрацій та обкладинки. Це дозволило поступово вибудувати візуальну мову видання. твору (Рис. Б.2.9).

2.3. Проектна розробка верстки готового макету засобами сучасної поліграфії

Завершальним етапом моєї кваліфікаційної роботи стало створення повноцінного макету поетичної збірки у її фактичному розмірі. Цей процес охоплює як концептуальне, так і технічне оформлення проєкту, включаючи верстку, підготовку графічного наповнення, оптимізацію зображень для друку, а також розробку демонстраційного матеріалу. Загальний обсяг макету становить 130 сторінок, з яких близько половини займають ілюстрації — у формі векторної графіки, стилізованих малюнків, а також візуальної поезії (Рис. Б.2.10).

Технічна підготовка та програмне забезпечення

Для реалізації дизайнерських рішень і верстки використовувалися такі професійні інструменти:

Adobe InDesign — як основна програма для створення макету та верстки багатосторінкового видання. Її було обрано за можливість точного контролю над типографікою, стилями абзаців, шаблонами розворотів та підготовкою файлу до друку згідно з міжнародними стандартами (PDF/X).

Adobe Illustrator — для створення векторних ілюстрацій, колонтитулів і декоративних елементів.

Adobe Photoshop — для редагування растрових зображень, підвищення їх якості, а також приведення до відповідної роздільної здатності.

Figma (додатково) — на етапі ескізного проєктування, для інтерактивної візуалізації макету на різних пристроях.

Особливості процесу верстки

Верстка є критичним етапом у процесі створення друкованого видання. Вона передбачає не лише розміщення тексту та зображень на сторінках, а й урахування технічних параметрів: полів, обрізів (bleed), спуску на склейку, міжрядкового інтервалу, вирівнювання сітки та інших елементів композиційного балансу. Розмір обрізів визначався згідно з рекомендаціями стандартів ISO 12647-2:2013 (Поліграфія. Процеси керування кольором і підготовки до друку).

Розгортки формувалися поступово, відповідно до тематичного поділу на розділи. Особливу увагу приділено гармонії між вербальним та візуальним:

композиція кожної сторінки була ретельно вивірена з урахуванням типографічних принципів, таких як ієрархія заголовків, контраст між шрифтами, зонування тексту і зображення.

Демонстраційні матеріали та підготовка до друку

Для візуального представлення проєкту було створено серію мокапів (mockups), які демонструють зовнішній вигляд збірки в умовах реального середовища: вигляд палітурки, внутрішніх розворотів, ілюстративних сторінок та колонтитулів. Це дозволило візуалізувати задум ще до фактичного друку і зробити фінальні правки (Рис. Б.2.11).

Окрему увагу було приділено якості графічного контенту: всі зображення та векторні елементи було оптимізовано до роздільної здатності 300 dpi, що є загальноприйнятим стандартом для високоякісного офсетного та цифрового друку (відповідно до вимог ISO 15930 серії PDF/X).

Результати реалізації

Як підсумок, в межах кваліфікаційної роботи було створено завершений макет поетичної збірки обсягом 130 сторінок, що включає авторські тексти, ілюстрації, концептуально розроблену структуру розділів, декоративні елементи й циклічні графічні композиції. Проєкт демонструє можливість поєднання традиційних друкарських технологій із сучасними підходами до візуального дизайну та візуальної поезії. Такий досвід може бути адаптований у видавничій галузі України як приклад нового способу подачі поетичних творів, що виходить за межі класичного книжкового формату.

Цей підхід сприяє розвитку культурної репрезентації поезії у формі, яка не лише зберігає літературну цінність, а й додає візуального та концептуального виміру. Макет, як синтез образу, тексту і структури, є прикладом міждисциплінарного дизайну, що має потенціал до ширшого застосування у видавничій справі, освітніх практиках та мистецьких проєктах.

Висновки до розділу 2

У межах даної наукової роботи було здійснено всебічне дослідження та практичну реалізацію концепту, структури, візуального наповнення і технічного макетування авторської поетичної збірки «Цідило тиші». Аналіз і художнє проєктування збірки охопили низку складових, кожна з яких є самостійним елементом сучасного видавничого дизайну.

Зокрема, було досліджено методи формування смислового ядра збірки через назву, візуальну метафорику та послідовність розділів, що відтворюють концептуальну логіку природного явища — блискавки під час зливи — як метафори людського досвіду. Розділи збірки структурують поетичний матеріал відповідно до змістових і психологічних акцентів, створюючи цілісну наративну динаміку.

У візуальному аспекті дослідження було спрямоване на вивчення ролі графіки, візуальної поезії та анімаційних рішень як інструментів розкриття поетичного змісту. Створення оригінальної ілюстративної системи, зокрема циклічної графіки в колонтитулах, дало змогу інтерпретувати художній текст засобами зображення, що є важливим кроком у розширенні традиційного формату друкованої поезії.

Також було проаналізовано й реалізовано практичні етапи професійного макетування: верстку в середовищі Adobe InDesign з дотриманням поліграфічних стандартів, оптимізацію зображень для друку, створення демонстраційних макетів. Усі процеси виконувалися з урахуванням технічних норм і сучасних практик візуальної комунікації, що дозволяє розглядати результат як приклад інноваційного підходу до оформлення поетичного видання.

Отже, проведене дослідження підтверджує, що поетична збірка як об'єкт графічного дизайну може бути не лише засобом літературної репрезентації, а й повноцінною візуальною формою, де текст і зображення виступають у якості взаємодоповнювальних складників художньої мови. Результати роботи мають потенціал до подальшого впровадження в практику українського книговидання, зокрема в напрямку дизайну поетичних і авторських мистецьких видань

ВИСНОВКИ

Отже, проведене дослідження підтверджує, що поетична збірка як об'єкт графічного дизайну може бути не лише засобом літературної репрезентації, а й повноцінною візуальною формою, де текст і зображення виступають у якості взаємодоповнювальних складників художньої мови. Результати роботи мають потенціал до подальшого впровадження в практику українського книговидання, зокрема в напрямку дизайну поетичних і авторських мистецьких. У результаті виконання наукової роботи було проведено комплексне дослідження макетування поетичних збірок, що охоплює історичний аналіз, порівняння українських та зарубіжних практик, а також розробку авторського проєкту з урахуванням актуальних тенденцій у сфері книжкового дизайну. Робота поєднує теоретичну і практичну складові, що дало змогу всебічно висвітлити тему і продемонструвати її прикладне значення.

У першому розділі дослідження проаналізовано розвиток макетування поетичних збірок в Україні від кінця XIX століття до сучасності. Було визначено ключові етапи еволюції поліграфічної культури, охарактеризовано внесок знакових українських видавництв, зокрема в контексті візуального оформлення поетичного тексту. Дослідження також охопило адаптації іноземних художніх творів українськими видавництвами, що дозволило простежити вплив зовнішніх традицій на формування національної школи верстки. Особливу увагу приділено явищу візуальної поезії як інноваційній формі синтезу слова і зображення, що значно розширює межі макетування як творчого процесу.

У другому розділі було зосереджено увагу на аналізі сучасних стратегій ілюстраційного проєктування, зокрема через вивчення аналогів, візуальних рішень та композиційних прийомів, що активно використовуються в сучасних збірках. На основі цього аналізу розроблено авторську концепцію поетичної збірки «Цідило тиші», яка стала практичною реалізацією напрацьованого теоретичного матеріалу. Особливістю цієї збірки є чітко вибудована символічна структура, взаємодія тексту і візуального образу, а також експериментальні

підходи до колонтитулів і циклічних ілюстрацій. Уся верстка здійснювалася відповідно до поліграфічних стандартів, із врахуванням особливостей сучасного читача та естетичних вимог до візуального мистецтва.

Таким чином, у роботі підтверджено, що макетування поетичної збірки є не лише технічним етапом підготовки видання до друку, а й складним багаторівневим процесом, який вимагає врахування культурних, візуальних, лінгвістичних та інженерно-технологічних аспектів. Результати дослідження можуть бути використані в майбутньому для проєктування друкованих і цифрових поетичних видань, а також у професійній діяльності дизайнерів, верстальників і редакторів, які працюють з художньою літературою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bohn, W. Modern visual poetry. Newark : University of Delaware Press, 2001. С. 25-50
2. Kaur, R. Milk and Honey : 10th Anniversary Collector's Edition. Kansas City : Andrews McMeel Publishing, 2024. С. 16-92
3. Oliinyk, V. Книги видавництва «Дніпро» в контексті українських графічних тенденцій. Актуальні питання гуманітарних наук, Київ : 2021. С. 72-78
4. On Visual Poetry : веб-сайт. URL: <https://www.poetryfoundation.org/articles/158477/on-visual-poetry> (дата звернення: 15.02.2025)
5. Sarah Jane Crowson : веб-сайт. URL: <https://sarah-janecrowson.com/> (дата звернення: 15.02.2025)
6. Yung Pueblo : веб-сайт. URL: https://www.goodreads.com/author/show/17333166.Yung_Pueblo (дата звернення: 15.02.2025)
7. Андрушко В., Гатальська С. Невідомий поет Іван Величковський: нові виміри традиційної української поезики. Дух і літера. 2012. № 24. С. 251–271
8. Антологія «Сьомий обрій» : веб-сайт. URL: https://issuu.com/artem_lutsenko/docs/final (дата звернення: 15.02.2025)
9. Білоус П. В. Психологія літературної творчості. Київ : Академвидав, 2014. 216 с.
10. ВІК – Всеукраїнська асоціація музеїв : веб-сайт. URL: <https://vuam.org.ua/uk/802:%D0%92%D0%86%D0%9A> (дата звернення: 15.02.2025)
11. Галич, О. Курйози та прикросці в історії видавництва «Вік»:

мемуарна рецепція С. Єфремова. Український інформаційний простір, 2023, № 1 (11), С. 197–207.

12. Гладько С. В. Емотивність художнього тексту: семантико-когнітивний аспект (на матеріалі сучасної англомовної прози) : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2000. 19 с.

13. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ : Femina, 1995. 685 с.

14. Гончар І. «Повертатиметься птахом між тенет...» : веб-сайт. URL: <https://uhsp.edu.ua/2024/04/22/ya-ptah-mizh-tenet-u-seredu-v-ugsp-prezentuyut-posmertnu-zbirku-voyennoyi-poeziyi-zahysnyka-illi-chernilevskogo/> (дата звернення: 10.02.2025)

15. Скічко, О. Специфіка використання техніки лінориту. Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва, 2023. С. 118-120

16. Климчак М. Постать Тараса Шевченка у творчості Василя Кричевського. Мистецтвознавство України, 2010, №11, С. 23–27

17. Вірші з бійниці : веб-сайт. URL: <https://nashformat.ua/products/virshi-z-bijnytsi-709687> (дата звернення: 15.02.2025)

18. Інфопривид : веб-сайт. URL: <https://nashformat.ua/products/infopryvyd-940430> (дата звернення: 18.03.2025)

19. Ясність і зв'язок : веб-сайт. URL: <https://topbook.net.ua/p2322538042-yasnost-svyaz-yang.html> (дата звернення: 15.02.2025)

20. Міщук, С. М. Зародження наукового опису рукописних пам'яток та стародруків як напрям українського книгознавства: друга половина XIX–початок XX ст. Рукописна та книжкова спадщина України 2007. С. 16-34

21. Кобзаренко С. Є. Критерії підбору шрифтів, з урахуванням зручності читання великих обсягів тексту. Редакційна колегія, 2021, 67 с.

22. Ковалів Ю. І. Візуальна поезія Михайля Семенка. Літературознавчі студії, 2013, №39(2), С. 14–20

23. Петро Зуб Письменники України: біобібліографічний довідник. – К., 2006. 152 с.
24. Кудінов Д. В., Опанащук П. В. Перший український поет-робітник: короткий нарис життя і літературної творчості Антона Шабленка. Сумська старовина, 2015, №46, 121–136 с.
25. Лучук Володимир Іванович : веб-сайт. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=20081> (дата звернення: 15.03.2025)
26. Максим Бородін : веб-сайт. URL: <https://posestry.eu/avtor/maksim-borodin> (дата звернення: 24.03.2025)
27. Рожко В. Українське православне книгописання і книгодрукування історичної Волині (XI-XX ст.) В. Рожко. - Луцьк : Медіа, 2005. 256 с.
28. Перше поетичне видавництво України : веб-сайт. URL: <https://poetryproject.com.ua/> (дата звернення: 24.03.2025)
29. Поезія українських військових: 10 збірок, виданих за останні два роки : веб-сайт. URL: <https://tykyiv.com/en/mistekij/poeziia-ukrayinskikh-viiskovikh-10-zbirok-vidanikh-za-ostannii-rik/> (дата звернення: 14.02.2025)
30. Поет Максим Кривцов : веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/maksym-kryvtsov-poet/32771318.html> (дата звернення: 26.02.2025)
31. Проєкт «Калейдоскоп» : веб-сайт. URL: <https://www.patreon.com/stavozero> (дата звернення: 25.03.2025)
32. Каур Р. Молоко і мед. Харків : Віват, 2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vivat.com.ua/product/moloko-i-med/> (дата звернення: 15.02.2025)
33. Жадан С. 30 віршів про любов і залізницю. Львів : Видавництво Старого Лева. : веб-сайт. URL: <https://starylev.com.ua/knyga-30-virsiv-pro-lyubov-i-zaliznysu> (дата звернення: 15.02.2025)
34. Шевченко Т. Кобзар. Харків : ДБУ, 1930. : веб-сайт. URL:

<https://www.kobzar.in.ua/bookstore/knigi/kobzar-t-shevchenko-dvu-1930/>
звернення: 09.02.2025)

(дата

ДОДАТКИ

Додаток А

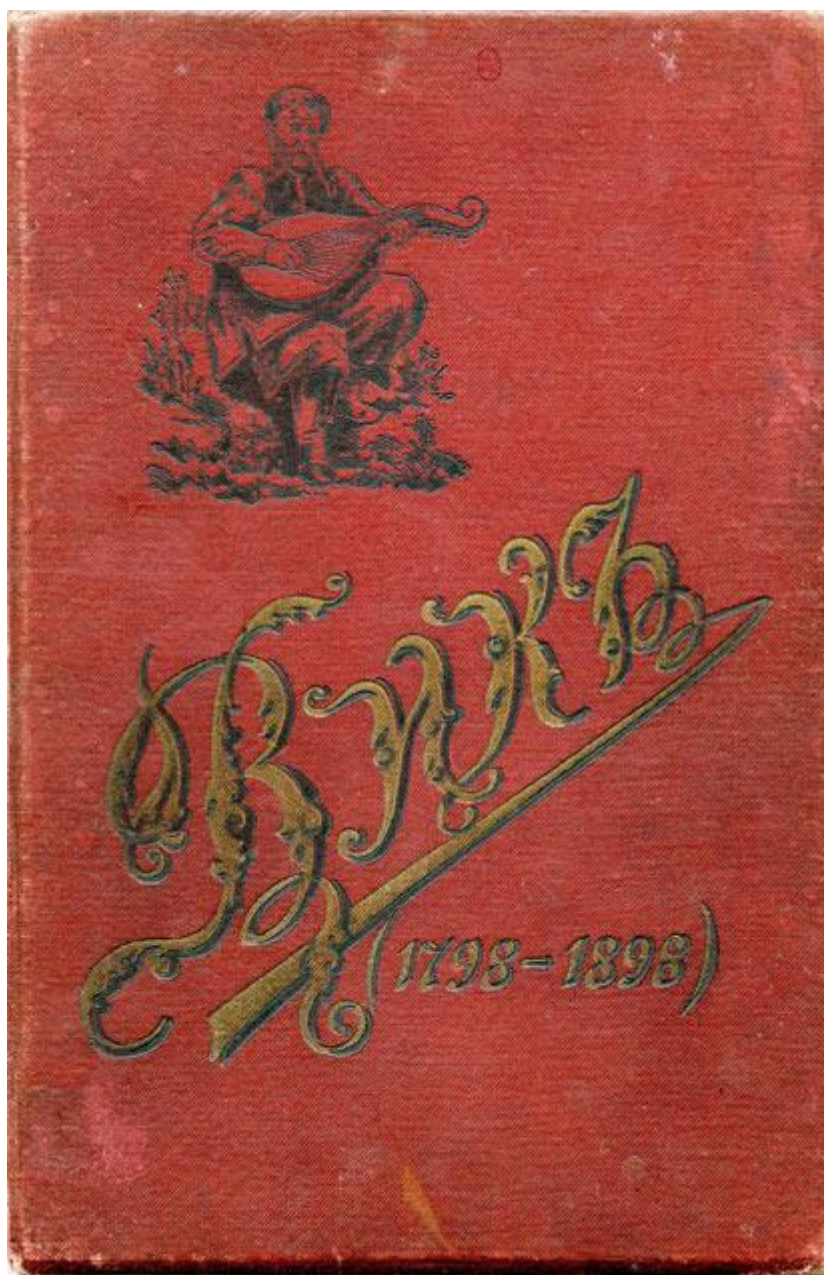

Рис. А.1.1.

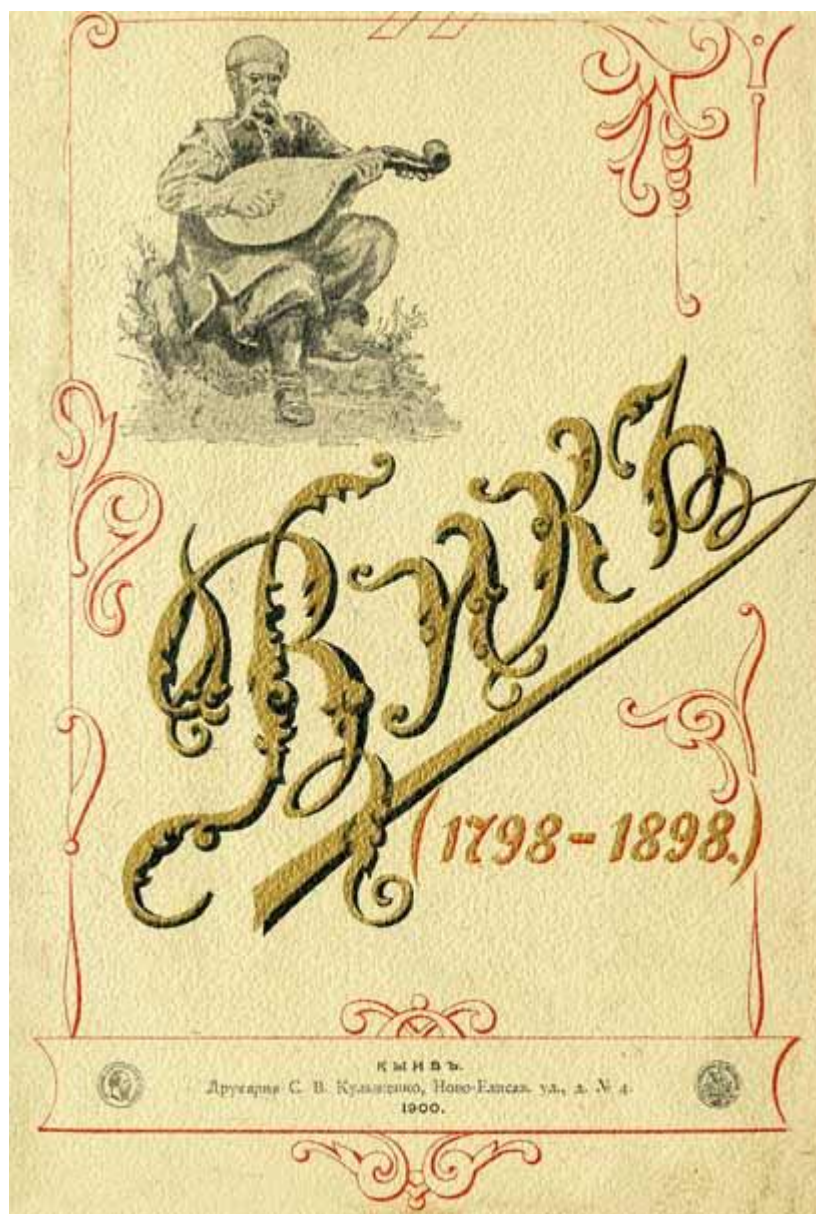

Рис. А.1.2.

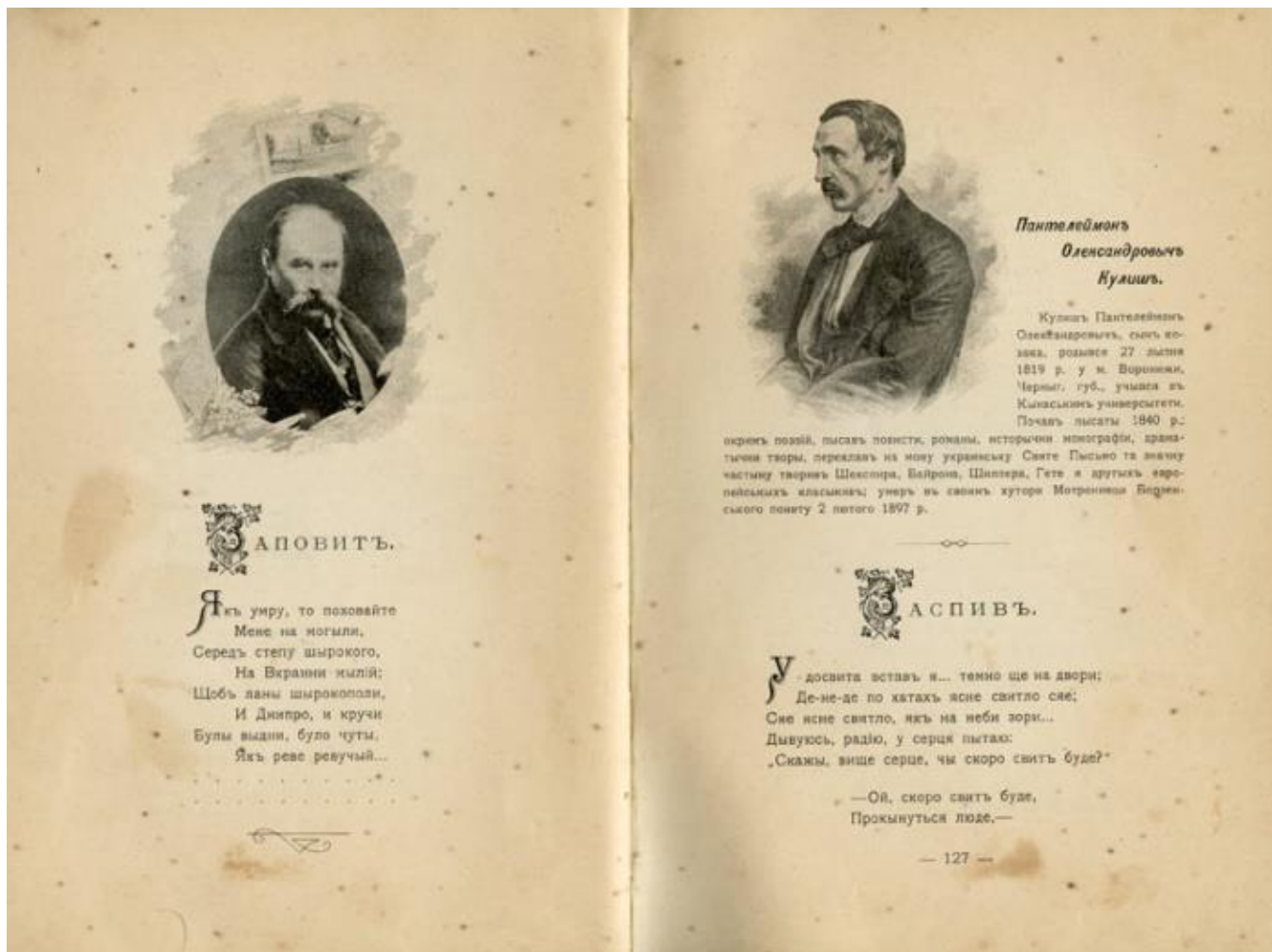

Рис. А.1.3.

Рис. А.1.4.

Рис. А.1.5.

Окинь собі коло кутка,
Намори спираю.
А в кімн, немаче баба,
Сона виглядаю.

[В хвилині
1947]

Насамім вибирали
То в пошуку, що в плічу,
Прийшли, привітали,
Утирали мої слези
І шодіували.
Немаче сонце засіяло,
Немаче все на світі стало
«Моє... Дай, дай, сиди!..
І ми, жартуючи, погнали
Чужі дитята до води.

Вражда!.. а й досі, як здавало,
То серце плаче та болять,
«Чому господи, не дав дожити
Малого віку з тім райом.
Умер би, орчим, на шні,
Нічого б на світі не знав,
Не був би в світі народивим,
«Люди і [бога] не прокляв!..

[Орчим привітати
1947]

Рис. А.1.6.

Рис. А.1.7.

Рис. А.1.8.

Рис. А.1.9.

+++

Її п'ятнадцять, і вона торгує квітами на вокзалі.
Кисень за шахтами солодкий від сонця та ягід.
Потяги завмирають на мить і рушають далі.
Військові їдуть на Схід, військові їдуть на Захід.

Ніхто не зупиняється в її місті.
Ніхто не хоче забрати її з собою.
Вона думає, стоячи зранку на своєму місці,
що навіть ця територія, виявляється,
може бути бажаною і дорогою.

Що її, виявляється, не хочеться лишати надовго,
що за неї, виявляється, хочеться чіплятися зубами,
що для любові, виявляється, достатньо цього вокзалу старого
і літньої порожньої панорами.

Ніхто не пояснює їй, у чому причина.
Ніхто не приносить квіти на могилу її старшому брату.
Крізь сон чути, як у темряві формується батьківщина,
ніби хребет у підлітка з інтернату.

Формуються світло й темрява, складаючись разом.
Літнє сонце перетікає в зими.
Все, що діється нині з ними всіма, називається часом.
Головне розуміти, що все це діється саме з ними.

Рис. А.1.10.

what is stronger
than the human heart
which shatters over and over
and still lives

- rupi kaur

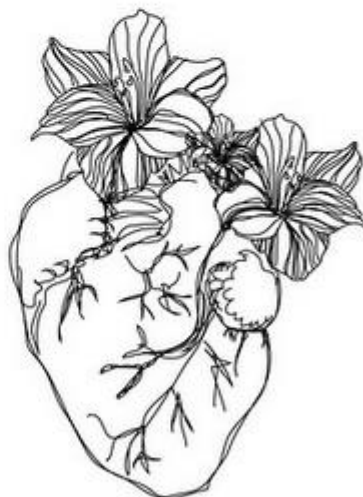

Рис. А.1.11.

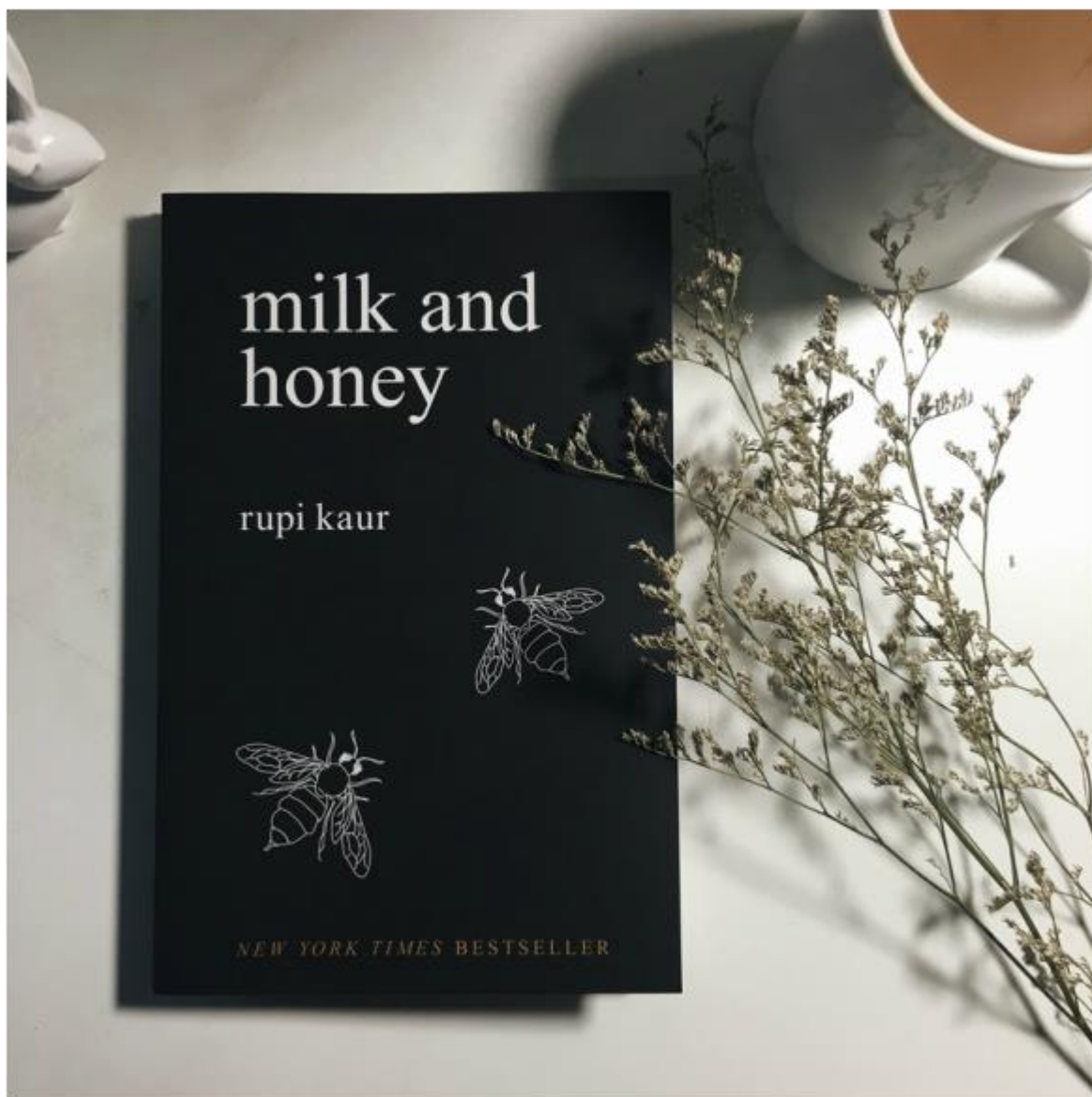

Рис. А.1.12.

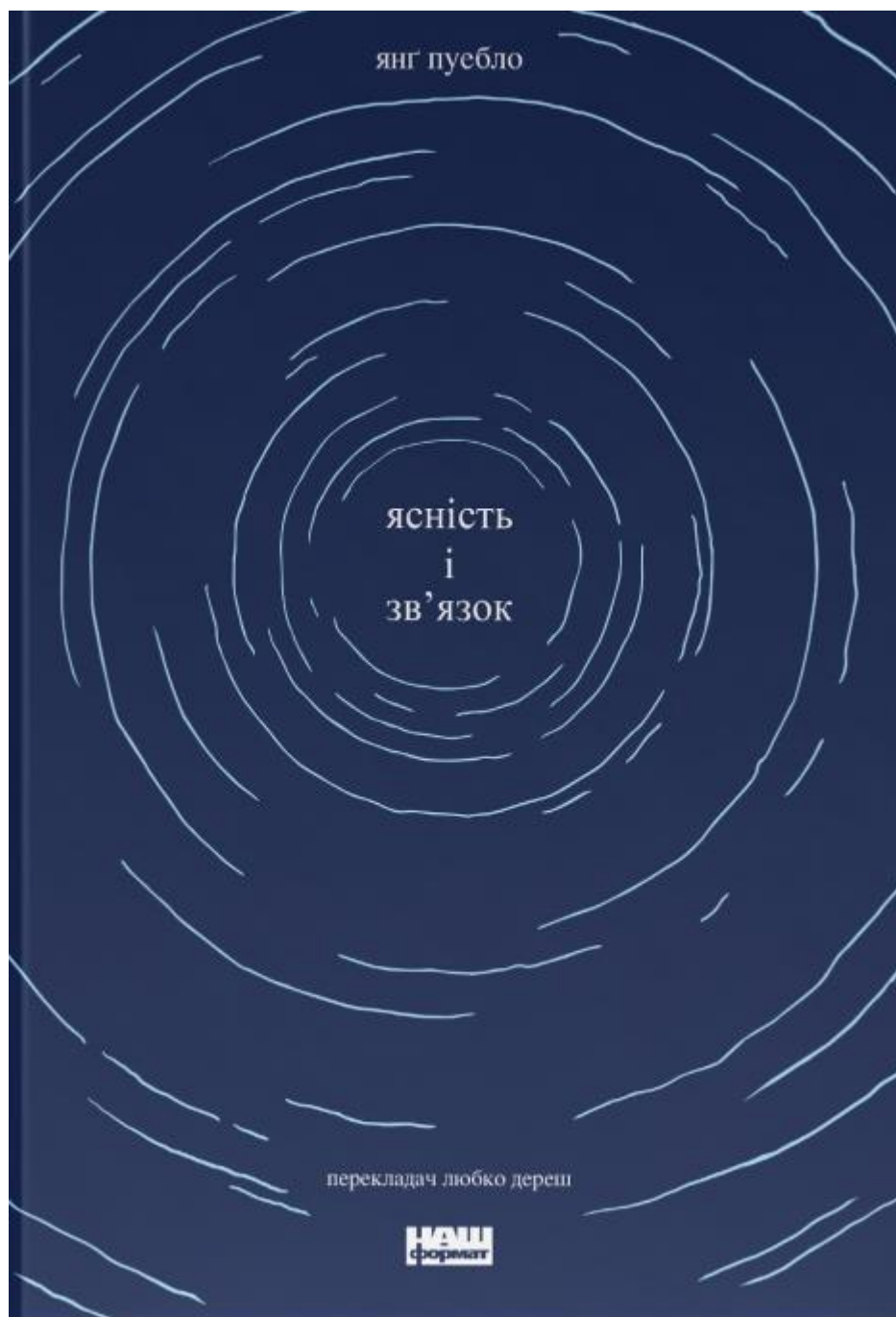

Рис. А.1.13.

У присмерках
 у невітеному дуплі
 порозкошую присмаком
 пейзажу п^осизілого затоплого в золі
 уже п^огас завихрокрилий слід
 як наче дивни одна
 а ніч з боліт
 розпочина
 дивитися
 мені
 в очі
 давитися
 моїми очима
 що з ними охряюми
 у небі я не мав мороки
 але земні аж зноні змроки
 запаморочили навроочили вручили
 звужаюся сонця що мені було Ярилом
 але млокрийний світложерешь Чорнобог
 над русті землі підійняв німий чертог
 аби околпшні
 й колпшні
 лишні
 ски
 так
 опосіли
 на-
 ві-
 сні
 що я по тім ні руш
 стою собі взамруж
 мру ж
 мру ж
 мру ж...

Вірш М. Мірошніченка
 "Фенікс-птах із земель рустських"

Рис. А.1.14.

ТИМЧАСОВО
ОКУПОВАНІ
ТЕРИТОРІЇ

а
л
і
т
а
р
и
з
м

Рис. А.1.15.

думка
камінь
допомога
міст
дорога
лінія
постріл
погляд
війна

найкоротша відстань між двома точками

:

кохання

мрія
весна
мовчання
тиша
море
вірш
мова
дощ
душа

Рис. А.1.16.

Сін герц

маленький човен
на глибині
кинути там свій якір
центр сірої сфери
лише так
клює спокій

маленький човен
на глибині
кинути там свій якір
центр сірої сфери
лише так
клює спокій

Сін герц

зжмуритися десь далеко за тими
деревами вже зайшло сонце
починають цвісти вишні
початок травня тихо-тихо
і тільки чути як хрущі б'ються
об шибку кажі передавайте
привіт Антоничу і йду на кухню
вимикаю світло тихо

зжмуритися десь далеко за тими
деревами вже зайшло сонце
починають цвісти вишні
початок травня тихо-тихо
і тільки чути як хрущі б'ються
об шибку кажі передавайте
привіт Антоничу і йду на кухню
вимикаю світло тихо

Рис. А.1.17.

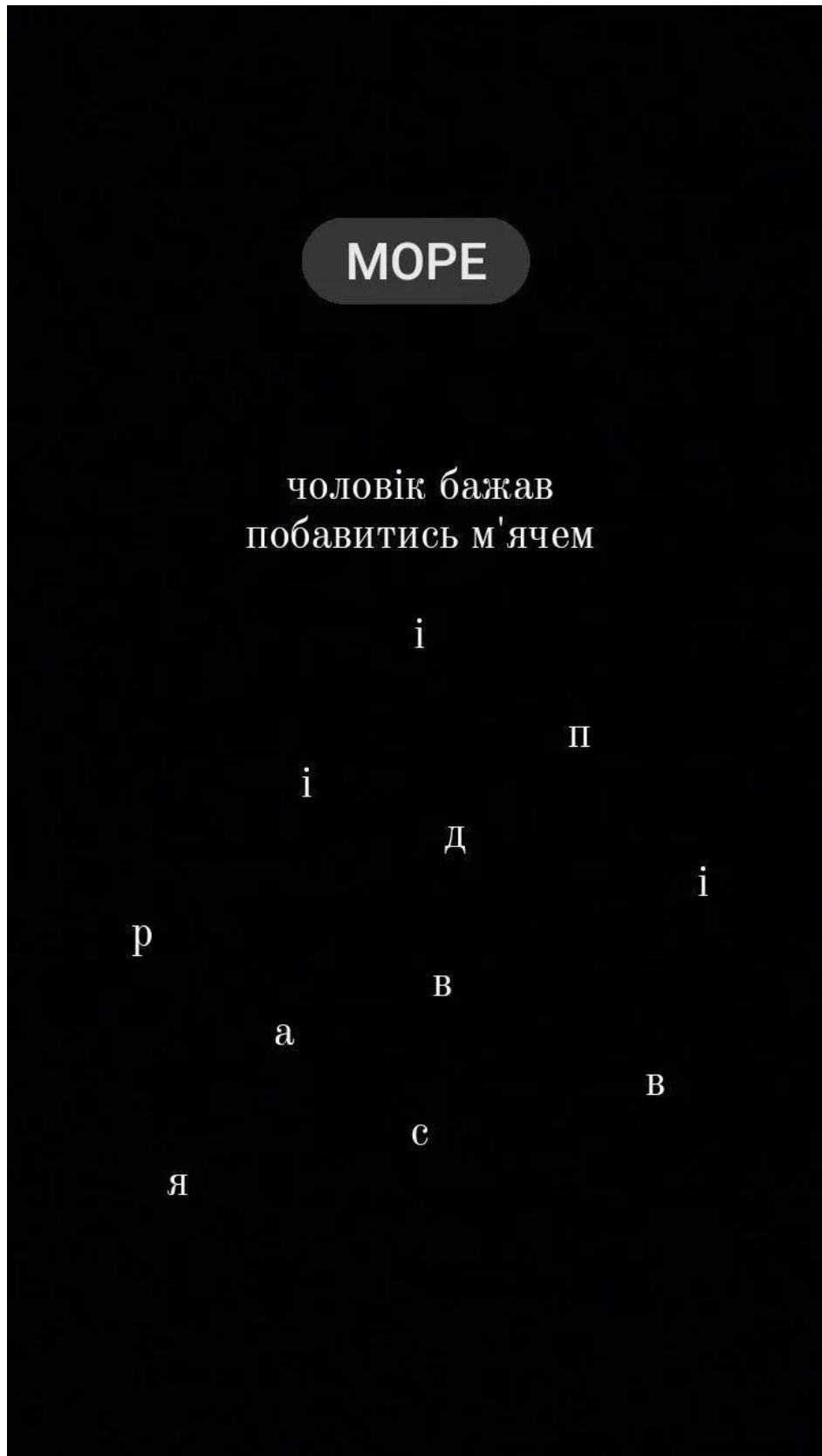

Рис. А.1.18.

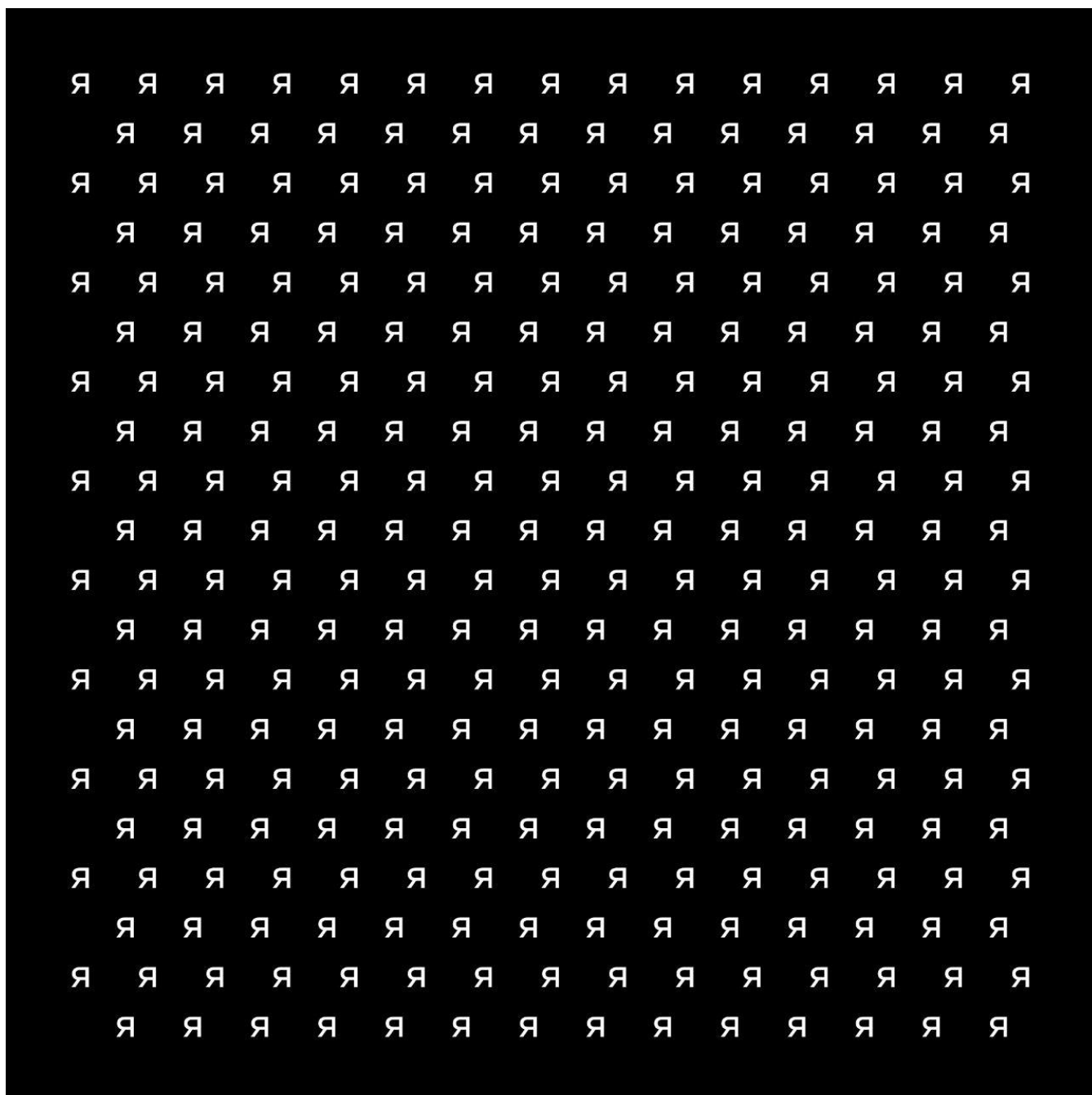

Рис. А.1.19.

Макарони-бантики з маслом і смажену картоплю.
 Квітень і липень.
 Коли можеш зняти шкарпетки, прийняти душ після чергування в бліндажі.
 Коли повертаються птахи і квіти.

Я не люблю:

Коли волосся лізе в очі — аж дратує.
 Літній душ.
 Коли хтось повільно йде попереду.
 Коли до тебе лізуть, коли не треба.
 Мандаринки, у яких погано облязить шкірка.
 Прокидатися вранці — я однозначно не жайворонок.
 Коли ти у стоматолога, а починає все на світі чухатися.
 Серпень і листопад.
 Сніг.

Я мрію:

Про спокій і тишу.
 Про сон до 14-ї.
 Про море та серфінг і великих чайок, які намагаються поцупити в мене картоплю фрі, добре змащену майонезом.

Я кожному побажаю:

Спокою і моря.

Ну, власне, тепер вибір за тобою: свайп вліво чи свайп вправо.

Рис. Б.2.2

Рис. Б.2.3

Рис. Б.2.4

Рис. Б.2.5

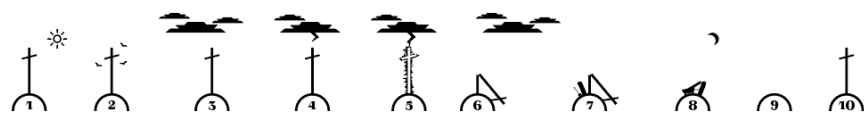

Рис. Б.2.6

ЛЕГІТ

Хочу бути для тебе
твоею рутинною:
причиною посмішки,
причиною включити співіщення,
причиною мити посуд...
Ой, ну це вже наврод...
хороша причина.
Тому залишається
цього мити

цілуй цілуй
цілуй цілуй цілуй цілуй
ці- цілуй цілуй
луй цілуй цілуй ці-
цілуй ці- луй цілуй
цілуй цілуй мене цілуй
цілуй цілуй ці- луй ці-
луй цілуй цілуй луй
цілуй цілуй ці- цілуй
луй цілуй ці- й
цілуй цілуй

Рис. Б.2.7

Рис. Б.2.8

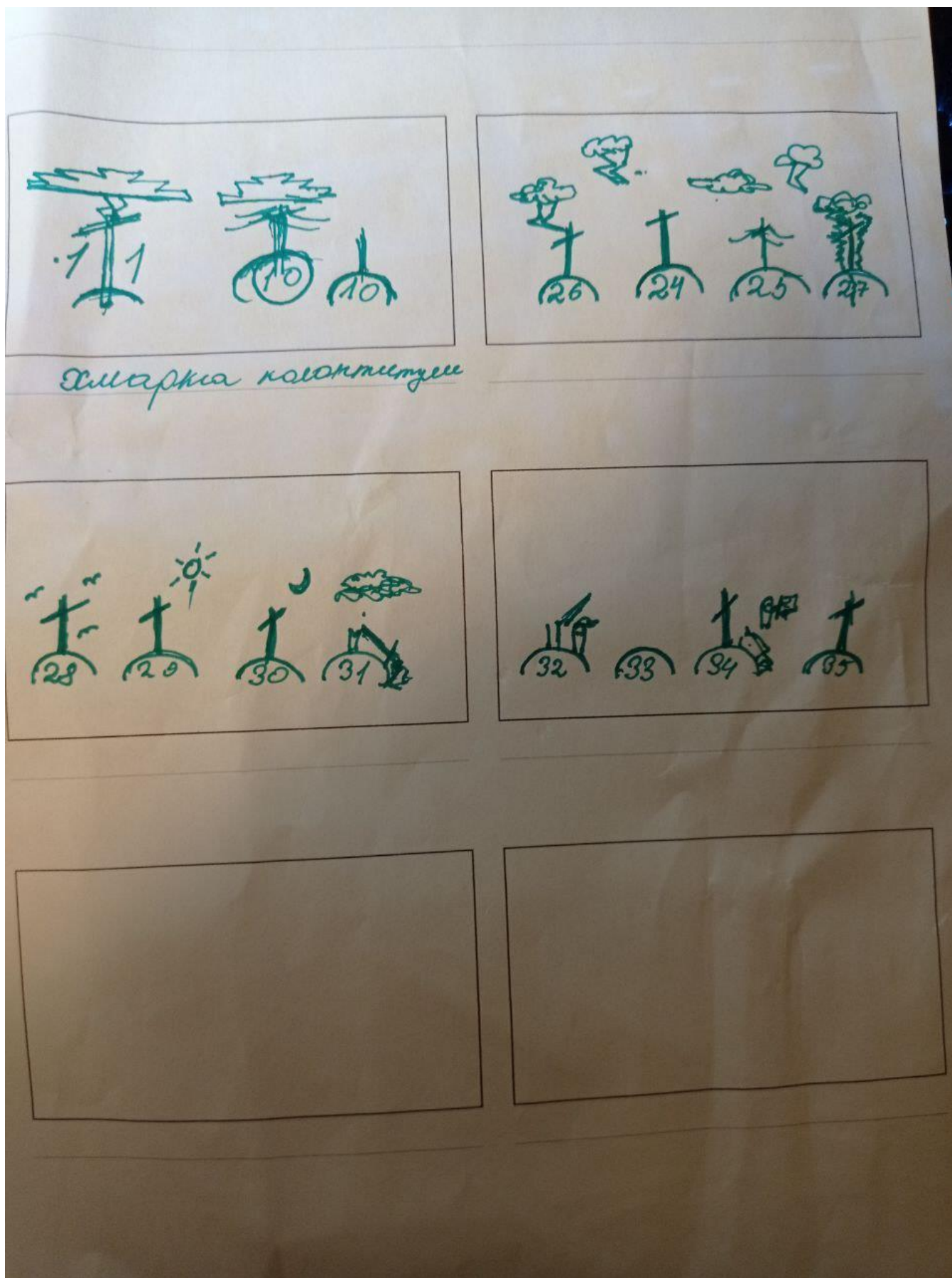

Рис. Б.2.9

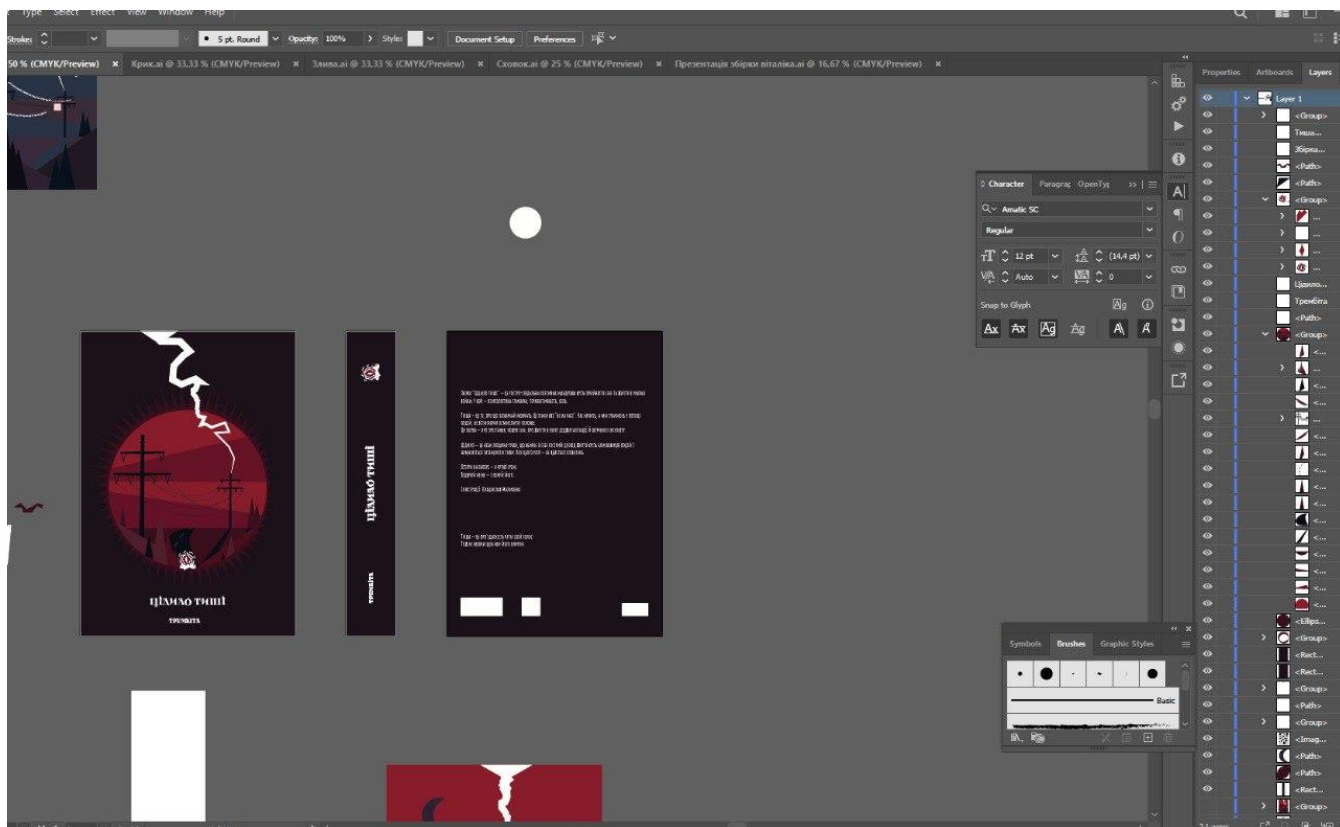

Рис. Б.2.10

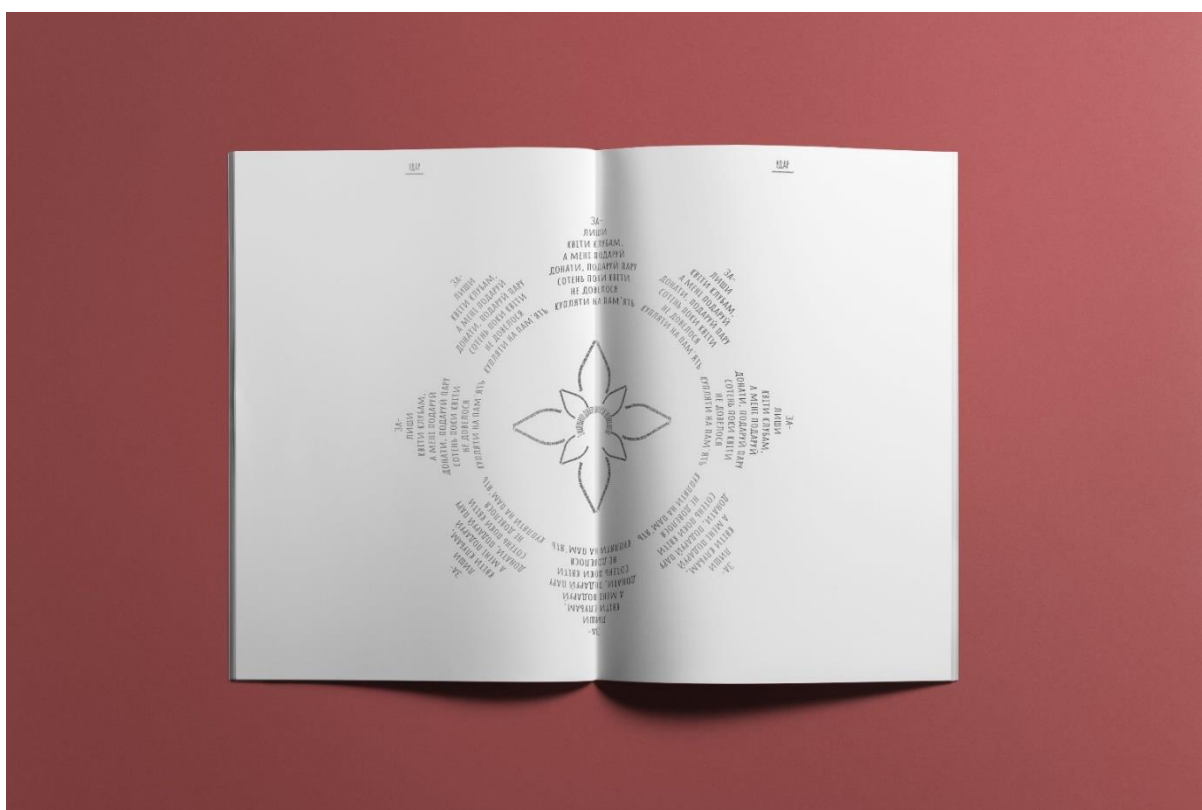

Рис. Б.2.11